

Recensies schrijven: de brug tussen schrijfvaardigheid en literatuur

1 maart 2003

Auteurs: [Marleen Kieft](#), [Gert Rijlaarsdam](#)

Volume: [32](#)

Nummer: [4](#)

Pagina's: 3-18

Documenten

- [vonk_jrg32_054.pdf](#)

recensies schrijven de brug tussen schrijfvaardigheid en literatuur marleen kieft gert rijlaarsdam een leerling in de hogere klassen van het secundair onderwijs komt de recensie op verschillende manieren en bij verschillende onderdelen van het vak nederlands tegen vooral bij literatuur en schrijfvaardigheid l de recensies die leerlingen moeten schrijven zijn echter vaak hele verschillende recensies zowel wat doel als definitie betreft en ook de didactiek is totaal verschillend dat is jammer want waarom bij het leren schrijven van recensies niet gebruik maken van wat in de literatuurlessen geleerd is en andersom waarom bij het lezen van literatuur de recensie als leeractiviteit niet maximaal benutten we denken dat leerlingen daardoor beter leren argumenteren betere teksten leren schrijven en zullen groeien in hun literaire competentie n deze bijdrage zullen we verslag literatuur doen van de analyse die we maakten van de manier waarop leerlingen met recensies moeten werken in veelgeanalyseerde zes literatuurmethodes² bruikte literatuur en taalmethodes die in nederland veel gebruikt worden in inzichten die we door deze analyse opdeelden van deze methodes komt de recensie den zullen we combineren met inzichten voor soms moeten leerlingen zelf recensies die er in de vakliteratuur bestaan rondom schrijven soms alleen lezen niet alle verschillende schrijfstijlen die leerlingen methodes gebruiken letterlijk de term kunnen zijn dit alles zal resulteren in een recensie soms wordt de term persoonlijk voorstel voor een lessenserie voor het leren eindoordeel gebruikt een typerend voor schrijven van recensies waarvan we wat beeld van hoe de recensie voorkomt in de voorbeelden zullen laten zien zo bouwen literatuurmethodes is het fragment in afbeelding 1 we een brug een brug tussen literatuur en schrijfvaardigheidsonderwijs maart april 2003 nummer 4 32e jaargang vt 5 2 de persoonlijke beoordeling een belangrijk onderdeel van je leesverslag is je persoonlijke beoordeling uiteindelijk gaat het om wat jij zelf van het boek vindt natuurlijk kun je daarbij steun hebben aan het oordeel van anderen bijvoorbeeld omdat ze jou op bepaald de aspecten

hebben gewezen die jijzelf niet gezien hebt nu moet je dan zover zijn dat je met alle beschikbare informatie een eigen recensie kunt schrijven daarin probeer je zo genuanceerd mogelijk je mening te geven over het gelezen boek evenals de echte recensenten probeer je argumenten te geven voor je mening dat kun je ook doers met behulp van voorbeelden uit het boek bijvoorbeeld fragmen ten citaten of korte samenvattingen van gebeurtenissen in je recensie moet je proberen een oordeel te geven over vijf deelaspecten de vra gen die bij elk deelaspect geformuleerd zijn kunnen dienen als hulpmiddel je hoeft ze niet allemaal te beantwoorden gebruik alleen die vragen die voor jouw oordeel van belang zijn en licht ze toe met frag- menten uit het boek het onderwerp vond je het een interessant onderwerp i was het onderwerp herkenbaar in je eigen belevingswereld of juist niet had je zelf wel eens nagedacht over het onderwerp of ben je door het boek juist aan het denken gezet in hoeverre kwam het boek overeen met jouw gedachten of welke mening heb je over het onderwerp gekregen werd het onderwerp oppervlakkig behandeld of had het voldoende diepgang wat zou je zeker hebben weggelaten toegevoegd of veranderd ken je boeken of films die over hetzelfde onderwerp gaan afbeelding 1 uit literatuur zonder grenzen p 44 wat we aan dit voorbeeld goed kunnen zien alle opzichten goed leesbaar is we kunnen is dat leerlingen in het leesverslag een soort concluderen dat schrijven in de literatuurme van recensie moeten schrijven over een thodes vooral een hulpmiddel is een middel boek dat ze gelezen hebben de schrijftaak om literatuur beter te kunnen begrijpen is er vooral op gericht om hun gedachten over het boek te verdiepen en te verbreden daarnaast is het natuur- lijk belangrijk om kij en de vragen kunnen de leerlingen daarbij ken naar het doe dat de tekstsoort recensie helpen maar er is geen aandacht voor hoe in de verschil- lende methodes heeft eigenlijk je zo n tekst eigenlijk moet schrijven zijn de litera- tuurmethodes erg eensgezind daarnaast bleek ook bij de andere literatuur in een recensie moet een waardeoordeel methodes dat leerlingen niet of nauwelijks zit- ten er moet geïnformeerd worden en wordt gevraagd rekening te houden met leer- lingen moeten hun persoonlijke reactie voorkennis van de lezer of een tekst te geven op het gelezen boek en de emoties schrijven die voor lezers aantrekkelijk en weergeven die hen bij het lezen overvielen begrijpelijk is soms worden aanwijzin- gen een recensie bevat dus drie onderdelen 1 gegeven als zorg ervoor dat je recen- sie in oordeel 2 informatie en 3 expressie 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 4 taal onderdelen 1 oordeel 2 informatie en 3 advies dit laatste punt het ex- pressieve element in de recensie vormt een groot verschil met in de literatu- urmethodes bleek dat er nau de omschrijving die er van de recensie welijks onder- steuning ward gegeven bij het wordt gegeven in de taalmethodes in drie proces van het schrijven van een recensie van de zeven methodes die we bestudeer een li- jstje hulpvragen volstond in de taal den komt de tekstsoort recensie aan de metho- des is dat anders alle drie de metho orde3 uit de analyse bleek dat in de taal des hebben aandacht voor de tekstop methodes net als in de literatuurmethodes bouw hoewel dit sours erg summier is door van leerlingen wordt verwacht dat ze oorde er slechts op te wijzen dat inleiding kern en len en informeren het uiteten van emoties is slot aanwezig moeten zijn twee methodes daarentegen niet aan de or- der de taalme bieden een stappenplan afbeelding 2 laat thodes laten de leerling

een advies geven in zien hoe het stappenplan van de methode hun recensie een recensie bevat dus de ned werk bruit ziet opdracht 17 solo schrijf een recensie van 500 woorden over een boek film voorstelling tv uitzending die je natuurlijk eerst zelf hebt gelezen of gezien ga als volgt te werk stap 1 informatie verzamelen verzamel informatie aan de hand van de volgende aandachtspunten waar gaat het over wat voor soort boek voorstelling is het wat vinden anderen wat vied ik ervan het duel is een recensie voor wie schrijf ik die wat zijn de kenmerken van een recensie daze eerste slap kan goed gecombineerd warden met discussieopdracht 18 stap 2 elouwpian maker schrijf je oordeel op en geef enkele argumenten in schemavorm welk bouwplan is goed te gebruiken stap 3 eerste pet bedenk een aardige inleiding lead en een goed puntig slot schrijf zo nodig de tekst over stap 4 commentaar laat de eerste versie beoordelen door een medeleerling met behulp van het beoordelingsformulier stap 5 definieve tekst schrijven neem het bouwplan de eerste versie de beoordeling en de tweede versie op in je dossier afbeelding 2 stappenplan voor het leren schrijven van recensies uit wed werk p 15 vwo opdrachtenboek maart april 2003 nummer 4 32e jaargang init zoals u ziet wordt er veel aandacht maken van de sterke kanten van beide besteed aan het proces van het schrijven invalshoeken we denken dat leerlingen van een recensie maar is er nauwelijks aan daardoor zowel hun literaire competentie dacht voor de inhoud literatuur is slechts zullen ontwikkelen als betere teksten leren de toevallige inhoud de nadruk ligt op het schrijven leren schrijven van teksten schrijvend leren conclusie analyse methodes de gedachte dat schrijven het denken en de tekstsoort recensie komt in taal en lite leren van leerlingen kan stimuleren wordt ratuurmethodes voor maar op heel andere sinds de jaren 70 breed gedragen niet wijze zowel de didactiek als de manier alleen binnen het literatuuronderwijs maar waarop de recensie ook bij andere vakken er werd en wordt gedefinieerd wordt is regelmatig onderzoek gedaan naar de leerlingen verschillend het litera effecten van schrijven op leren zo kunnen schrijven over tuuronderwijs heeft schrijftaken als aantekeningen maken of literatuur in weinig aandacht voor een essay schrijven stimuleren dat leerlin dezelfde klas bij de vorm het taalonder gen de stof beter begrijpen of meer meta dezelfde leraar wijs heeft weinig aan cognitieve strategieen gebruiken voor het maar op een hele dacht voor de inhoud literatuuronderwijs zou dat betekenen dat andere manier van de recensie in de leerlingen door te schrijven over een boek literatuurmethodes is verhaal of gedicht het gelezene beter begrijp schrijven vooral een pen en kunnen interpreteren maar de middel en gaat het daarom om schrijvend vele onderzoeken die leren in de taalmethodes is schrijven een naar schrijvend leren doel op zichzelf en is het onderwerp waar zijn gedaan laten over geschreven wordt een boek of film wisselende resultaten de gedachte dat slechts een hulpmiddel voor de stofvinding schrijven het zien sommige positie het gaat hier dus om leren schrijven ve andere juist niet denken en leren van leerlingen kan ackerman 1993 klein het probleem is duidelijk leerlingen schrij 1999 stimuleren wordt ven over literatuur in dezelfde klas bij sinds de jaren 70 breed gedragen dezelfde leraar maar op een hele andere schrijven als leeractivi manier leerlingen leren dezelfde tekstsoort teit lijkt dus weinig te schrijven maar met andere doelen en meetbare effecten op met een andere didactiek deze situatie is

leren te hebben we voor leerlingen waarschijnlijk erg verwarrend denken dat dat te maken heeft met een van der veer 2002 in ieder geval profiteren belangrijke factor waaraan de experimentele leerlingen er niet van dat zij de recensie in onderzoeken voorbij gaan de verschillen in beide deelcurricula tegenkomen wat we in schrijfprocessen bij leerlingen we baseren dit artikel zullen beschrijven is hoe we een ons daarbij op het werk van galbraith lessenserie voor het schrijven van recensies 1996 hij toonde aan dat er een relatie hebben ontwikkeld waarin we gebruik bestaat tussen het schrijfproces en het mc 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 begrip self monitoring een persoonlijk and does not possess a highly developed heidskenmerk dat werd geïntroduceerd repertoire of self representational skills his door de psycholoog snyder 1987 het or her expressive self presentation seem in begrip valt het best te beschrijven door a functional sense to be controlled by inner onderscheid te maken tussen high en low attitudes dispositions and values rather self monitors snyder beschrijft dit verschil than to be molded and shaped to fit the als volgt situation snyder 1987 p 14 what kind of people are high and low self de high self monitors zullen we in dit artikel monitors the prototype of the high self de adaptieven noemen en de low self moni monitor is someone who is particularly tors de expressieven snyder ontwikkelde sensitive to cues to the situational approp een vragenlijst die het mogelijk maakt vast riateness of his or her social behavior and te stellen of iemand behoort tot de expres who uses these cues as guidelines for sieven of adaptieven een paar voorbeelden monitoring that is regulating and control uit deze vragenlijst vindt u in afbeelding 3 ling his or her behavior and self representa een leerling die volgens snyder tot de cate tions by contrast the low self monitor is gorie expressieven zou horen zou op deze less attentive to social information about items mee eens aankruisen situation appropriate self representation op feestjes en in groepen doe ik geen pogingen om die dingen te doen of te zeggen die andere mensen leuk vinden lk kan alleen achter ideeën staan waar ik zelf in geloof ik ben er niet zo goed in ervoor te zorgen dat anderen me aardig vinden afbeelding 3 uit de self monitoring scale snyder 1987 wat heeft sociaal gedrag nu met schrijven om gedachten en emoties te uiten een te maken galbraith 1996 liet zien dat exploratieve schrijftaak waarbij deze leerlin deze sociale factor er wel degelijk toe duet gen gewoon vrij mogen schrijven en hun bij schrijven hij gaf expressieven en adap gedachten op papier kunnen zetten is voor tieven in een experiment twee verschillende hen dus heel zinvol voor het opdoen van opdrachten de ene taak was het plannen nieuwe ideeën een schrijftaak kan voor hen van een opstel door aantekeningen te het best bestaan uit een exploratieve schrijf maken de andere taak was het schrijven taak gevolgd door het schrijven van een van een opstel zonder enige vorm van plan tweede versie waarin meer rekening wordt nen het bleek dat de expressieven meer gehouden met de lezer adaptieven kregen nieuwe ideeën om over te schrijven kregen daarentegen juist meer ideeën in de conditie in de conditie waarin ze gewoon uit de losse waarin ze een opstel moesten plannen pots mochten schrijven expressieven heb maar niet schrijven we kunnen daaruit aflei ben volgens galbraith de neiging tot per den dat het voor adaptieven ook nuttig is soonlijk en expressief schrijven schrijven om een schrijftaak uit twee fases te laten maart april 2003 nummer 4 32e

jaargang w bestaan maar dan als eerste een planop door de lessen hun schrijfvaardigheid ver dracht te geven en daarna een definitieve groten over goed schrijfvaardigheidsonder versie te laten schrijven wijs is al veel bekend onder andere in de grote review studie van hillocks 1986 en als je schrijven in het literatuurcurriculum door rijlaarsdam 1990 die deze inzichten wilt benutten als leeractiviteit is het niet vertaalde haar de nederlandse situatie onverstandig om van het leerlingkenmerk over de verschillen in schrijven tussen self monitoring gebruik te maken daarom expressieven en adaptieven kan met behulp vormt het gegeven dat er verschillen van deze studies het volgende gezegd wor bestaan tussen expressieven en adaptieven den een van de uitgangspunten van onze les senserie we hebben ervoor gekozen om voor expressieven kan een exploratieve de lessen in twee versies aan te bieden een schrijftaak vanuit het perspectief van voor expressieven en een voor adaptieven het literatuuronderwijs nuttig zijn zagen op deze manier kunnen we in de beide ver we al maar vrije schrijfopdrachten blij sies gebruik maken van de sterke kanten ken geen invloed te hebben op de kwa van leerlingen om daarnaast de zwakkere liteit van een tekst kanten te ondersteunen waar dat nodig is twee versies van een tekst schrijven zo krijgen leerlingen in de versie voor de wat voor zowel expressieven als adap expressieven steeds de opdracht om na het tieven zinvol leek zoals we hierboven lezen van een verhaal vrij te schrijven voor beschreven is met het oog op de kwa hen een zinvolle opdracht omdat expres liteit van de tekst alleen effectief als de sieven veel nieuwe ideeën krijgen om over criteria waaraan goede teksten moeten te schrijven door vrij te schrijven voldoen voor leerlingen duidelijk zijn adaptieven schrijven vooral met retorische daarnaast is een combinatie van feed doelen ideeën om over te schrijven krijgen back door medeleerlingen en de leraar ze door voor het schrijven van een tekst te het meest effectief plannen daarom hebben deze leerlingen uit de omschrijving van de expressie ondersteuning bij de stofvinding nodig in ven en adaptieven is al gebleken dat de versie voor de adaptieven zitten daarom publieksgericht schrijven en het reke planopdrachten en worden ook argumenta ning houden met de lezer vooral bij de tiestructuren gebruikt als manier van plan expressieven veel aandacht moet krij nen verderop in dit artikel kunt u enkele gen omdat zij dat van nature minder concrete voorbeelden zien van hoe in de doen dan adaptieven om retorisch lessenserie aan beide typen schrijvers in de schrijven te verbeteren is het zinvol om lessenserie recht wordt gedaan genrekennis en de kennis van tekst structuren van leerlingen te vergroten zo bleek uit onderzoek van overmaat leren schrijven 1996 adaptieven hebben weliswaar uit zichzelf al meer de neiging om zich of te stemmen op de lezer maar ook natuurlijk is het niet alleen de bedoeling dat voor hen is het nuttig om genrekennis leerlingen schrijven met het oog op hun lite en kennis van tekststructuren te explici raire competentie maar ook dat leerlingen teren 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 argumentatie gen een goede manier om een betoog te zien in een betekenisvolle en sociale con in zowel de literatuur en taalmethodes maar text daarnaast hebben we de keuze voor ook in de taalbeheersing o a brandt 1994 de dialectiek ook gemaakt met het oog op grootendorst 1998 wordt een recensie de verschillen tussen expressieven en adap beschouwd als een betoog dat betekent tieven expressieven krijgen op een natuur dat er gear-

gumenteerde wordt in een recente wijze ondersteuning bij het schrijven sie ook aan de component argumentatie voor een ander de ander moet immers vaardigheid moet in de lessenserie dus recht overtuigd warden van jouw standpunt gedaan worden we baseren ons daarbij op adaptieven die de neiging hebben om hun de pragmadialectische argumentatietheorie tekst of te stemmen op de lezer in plaats die is ontwikkeld door van eemeren en van hun eigen tekst te schrijven worden op grootendorst zoals onder andere beschre deze manier gestimuleerd om goed na te ven in van eemeren grootendorst snoeck denken over hun eigen standpunt dat ze henkemans 1996 in deze argumentatie moeten verdedigen en beargumenteren theorie wordt een betoog gezien als een verschil van mening tussen twee gespreksdeelnemers de een brengt een standpunt onder woorden de ander twijfelt aan dit standpunt lessenserie of is het er niet mee eens een betoog is erop gericht overeenstemming tussen beide te bereiken de lessenserie bestaat uit vijf lessen in sprekspartners te bereiken en het menings tabel 1 ziet u een schematisch overzicht van verschil op te lossen de onderwerpen die in de vijf lessen aan de orde komen het persoonlijk oordeel inlei waarom kiezen we juist voor deze benade ding en slot van een recensie citaten argu ring in de eerste plaats is het voor leerlin menteren en de hele recensie tabel 1 leerinhouden van de vijf lessen recensies leren schrijven betekent komt voor in de les betekent komt niet voor e 4 e z 4 c z z 4 44 44 44 t 6 14 4 w 4 4 ea ca 43 g e e al itt e w a v 44 t e i c g a ti 4 4 4 4 2 8 t 1 4 44 68 4 0 e 4 t oz e g w i 4 z gt 4 t 4 0 v c ai g1 i ca ca w q 4 z i c g 0 tt les 1 les 2 les 3 les 4 les 5 maart april 2003 nummer 4 32e jaargang de lessenserie is zo opgebouwd dat in elke het feit dat literatuuronderwijs nauwelijks les een nieuw onderdeel wordt geïntroduceerd aandacht heeft voor de vorm van de recensie dat daarna in elke volgende les weer sie en taalonderwijs de inhoud van de terugkomt op die manier wordt de nieuw recensie verwaarloosd door leerlingen in opgedane kennis steeds geconsolideerd iedere les een literair verhaal aan te bieden en daar schrijfopdrachten elke les bestaat uit een werkboekje dat leer bij te geven worden leerlingen zelfstandig doorwerken in 70 tot 90 minuten en schrijfonderwijs minuten stukken theorie en bijbehorende gecombineerd en geïntegreerd het verschil tussen opdrachten worden afgewisseld de globale de expressieven greerd tot een samen opzet van de lessen is steeds hetzelfde en de adaptieven hangend geheel 1 een terugblik op de voorgaande les en is een belangrijke een overzicht van de doelen die de pijler van de brug het verschil tussen de leerlingen in die les kunnen behalen die we slaan expressieven en de 2 een kort verhaal gevolgd door een task tussen literatuur adaptieven is de tweede om op het verhaal te reageren en schrijfvaardig belangrijke pijler van de 3 stukjes theorie afgewisseld met opheids onderwijs brug die we slaan tussen opdrachten over het schrijven van een literatuur en schrijfvaardig recensie de opdrachten bereiden digheidsonderwijs de stapsgewijs een recensieopdracht lessenserie keept twee verschillende versies voor een voor de expressieven en een voor de 4 recensieopdracht sours maar een paar adaptieven om recht te doen aan de ver alinea s in de eerste lessen met zelf schillen die tussen hen bestaan zijn het krijg feedback en feedback door medeleer gen van ideeën om over te schrijven en de leerlingen schrijftaak zelf uit elkaar gehaald in de les 5 reflectie noteren welke onderdelen de senserie beide versies kunnen daardoor op vol-

gende les aandacht behoeven die punten van elkaar verschillen hoe worden de theoretische achtergronden verschil tussen expressieven en en uitgangspunten die in dit artikel zijn adaptieven besproken nu zichtbaar gemaakt in de les sen punts-gewijs zullen we de uitgangs in de versie voor de expressieven krijgen punten concreet benoemen en met lesfrag leerlingen steeds de opdracht om na het menten illustreren lezen van het verhaal gedurende tien minuten vrij te schrijven zij krijgen immers het eerste uitgangspunt is het integreren veel nieuwe ideeën door gewoon te schrij van literatuur en schrijfvaardigheidsonder ven en vrij schrijven is voor hen dus een zin wijs integreren door middel van het schrij voile opdracht een voorbeeld ziet u in ven van recensies biedt een oplossing voor afbeelding 4 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 opdracht 1 achter in dit lesboekje vind je het verhaal aangeboren van bart moeyaert uit het boek broere 2002 op de achterflap van broere staat door de verhalen die bart moeyaert over zijn zes broers en zichzelf vertelt waait een bries waarvan je gaat glimlachen ook als je geen broers of zussen hebt lees het verhaal aandachtig door opdracht 2 een handige manier om na te denken over een verhaal is vrij schrijven vrij schrijven betekent dat je een tijdje lang zo snel mogelijk achter elkaar opschrijft wat je te binnen schiet nadat je het verhaal hebt gelezen net alsof je tegen iemand praat de truc is dat je achter elkaar doorschrijft stop niet om dingen te verbeteren of te veranderen alles is goed het is helemaal niet erg als je afdwaalt wie weet leidt dat tot een diep inzicht weet je niet meer wat je moet schrijven schrijf dan gewoon nu weet ik niks meer als je maar blijft schrijven dan schiet je vanzelf wel weer wat te binnen vrij schrijven is een soort schrijvend nadenken hieronder zie je een fragment uit een tekst die iemand heeft geschreven door vrij te schrijven schrijf nu vijf minuten alles wat in je opkomt over het verhaal aangeboren om zelf de tijd in de gaten te houden heb je een zandloper gekregen draai die een keer om en ga je gang succes afbeelding 4 uit les 1 het persoonlijk oordeel adaptieven krijgen meer nieuwe ideeën seerd op the think link chart van skeans door te plannen in plaats van door het 2000 een voorbeeld uit de versie voor de schrijven zelf daarom krijgen zij ondersteu adaptieven van de lessenserie vindt u in ning bij de stofvinding door een denksche afbeelding 5 ma in te vullen dit denkschema is geba opdracht 2 een handige manier om na te denken over een verhaal is het invullen van een denkschema op pagina 4 en 5 zie je zo n denkschema het is een schema met drie blokken drie vragen staan centraal 1 wat viel je op 2 wat vraag je je af 3 waar doet dit deel van het verhaal je aan denken maart april 2003 nummer 4 32e jaargang het beantwoorden van die vragen kan je helpen je gedachten en leeservaringen bij het verhaal op een rijtje te zetten in het eerste blok noem je dingen uit het verhaal die je zijn opgevallen bijvoorbeeld in de gebeurtenissen of in het taalgebruik in het tweede blok vul je in welke vragen bij je opkomen naar aanleiding van het verhaal in het derde blok noteer je een eigen ervaring een boek film of songtekst enzovoort waaraan het verhaal of een onderdeel daaruit je doet denken let op de volgorde waarin je de blokken invult maakt niet uit je mag beginnen waar je wilt en springen van het ene naar het andere blok zorg er wel voor dat je minimaal drie punten noemt in elk blok wat me opviel 1 2 3 wat ik me afvraag 1 2 3 dit deel van het verhaal doet me denken aan 1 2 3 afbeelding 5 ulf les 1 het persoonlijk oordee

ook het gedeelte van het schrijven zelf ver kwestie schilt in beide versies de expressieven wordt zonder te veel eisen en aandachts zoals we in het begin van dit artikel lieten punten vooraf gevraagd een eerste versie zien draait een recensie zowel in de taal van een tekst over een gegeven kwestie te als de literatuurmethododes om een oordeel schrijven de adaptieven maken daarente dat beargumenteerd moet worden wij heb gen eerst puntsgewijs een planning van hun ben er voor gekozen leerlingen te leren in tekst en schrijven daarna de tekst een recensie een kwestie te bespreken die het verhaal bij hen oproept in de lessenserie wordt het begrip kwestie uitgelegd aan de hand van een dialoogje over de film titanic afbeelding 6 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 theorie de kwestie over literatuur valt heel veel te praten en te discussieren het gaat in een discussie meestal over een onderwerp waarover de meningen verdeeld zijn dat onderwerp poem je de kwestie kijk naar het volgende voorbeeld annet en haar zus simone hebben net de film titanic gezien als ze de bioscoop uit komen zegt annet ik begrijp niet hoe iemand op het idee komt om een film over de titanic te maken je kunt het toch niet maken om bakkenvol geld te verdienen aan een ramp waar zoveel mensen bij zijn omgekomen je profiteert dan gewoon van de dood van anderen ach zegt simone het is toch allemaal maar nagespeeld en het is allemaal al zolang geleden ik heb daar geen moeite mee hoor wat is hier de kwestie in dit voorbeeld discussieren annet en simone over de vraag of films zoals de titanic wel gemaakt moeten worden de kwestie is dus moeten films zoals de titanic wel gemaakt worden annet vindt dat je het niet kunt maken om geld te verdienen aan de dood van anderen zo n film zou niet gemaakt mogen worden simone is het niet met haar eens zij vindt dat het allemaal maar nagespeeld is en bovendien dat de ramp al te lang geleden is gebeurd om je druk over te maken annet en simone voeren hier een discussie waarin ze allebei een duidelijk standpunt hebben dat standpunt onderbouwen ze met argumenten ze geven hun rede nen voor dat standpunt een kwestie kan natuurlijk ook over literatuur gaan een paar voorbeelden van mogelijke kwesties bij boeken en verhalen zijn de boeken van paul van loon te eng voor jonge kinderen is een boek waarin de schrijver zijn prive leven tot in details beschrijft interesant voor lezers zet het verhaal aangeboren de lezer aan het denken zoals je ziet kun je een kwestie formuleren als een ja nee vraag deze vraag staat dan centraal in de discussie deelnemers aan de discussie hebben meestal een mening over de kwestie die mening noemen we het standpunt let goed op over een kwestie is altijd meer dan den mening mogelijk als dat niet zo is dan is het geen kwestie afbeelding 6 1 het persoonlijk oordeel een kwestie is een vraag die bij een lezer mogelijk zijn het bespreken van een kwestie opkomt naar aanleiding van een verhaal past dus goed bij de uitgangspunten van de waar altijd verscheidene meningen over pragmadialectische argumentatietheorie maart april 2003 nummer 4 32e jaargang maar daarnaast denken we dat het laten blad trouw de berg 1999 p 25 belangrijk bespreken van een kwestie leerlingen meer is bovendien dat je in plaats van een keurige zal stimuleren na te denken over het ver samenvatting eerder een snort kwestie aan schijnsel literatuur dan het geven van een de orde stelt waarvoor het boek of kunstwerk algemeen oordeel over een boek of verhaal je plaatst dat de leerlingen leren dat 4 ook recensies in kranten en adschriften blij ken vaak over

een kwestie te gaan zo staat in het schrijfboek⁵ van het nederlandse dag een recensie een tekst is waarin een kwestie wordt besproken wordt in het lesfragment in afbeelding 7 duidelijk theorie de kwestie vandaag is het boek geheel de uwe van connie palmen verschenen een nieuwe roman die kan worden opgevat als een verzameling greatest hits want de meeste ideeën en zelfs de belangrijkste personages komen in al haar eerdere werk voor zal het publiek dus opnieuw vallen voor de auteur die al een beroemdheid is vanaf het moment waarop haar eerste boek verscheen uit volkskrant 30 8 2002 de schrijver van een recensie geeft in een recensie een persoonlijk oordeel over een boek kort verhaal film of voorstelling vaak geeft een recensent niet een oordeel over het boek in het algemeen maar stelt hij een kwestie aan de orde waar een boek of verhaal hem voor heeft geplaatst in het bovenstaande fragment uit een recensie over het boek geheel de uwe wordt de volgende kwestie besproken zal het publiek vallen voor het nieuwe boek van connie palmen de recensent bespreekt in het vervolg van de recensie deze kwestie en geeft er zijn mening over deze mening oftewel het standpunt onderbouwt hij met argumenten zo kan een recensent het standpunt hebben dat hij denkt dat het nieuwe boek van palmen inderdaad zo goed is dat het publiek ervoor zal vallen maar een ander standpunt kan zijn boit boek verdient de gunst van het publiek helemaal niet belangrijk is dat recensenten altijd argumenten voor hun standpunt geven die de lezer kunnen overtuigen deze lessenserie gaat over het leren schrijven van zulke recensies afbeelding 7 uit les 1 het persoonlijk oordeel in de eerste lessen wordt een kwestie bij blematiseren waar een leerling eerst bij een verhaal gegeven maar stapsgewijs voorbeeld zijdelings opmerkt dat het open leren leerlingen een kwestie zelf te kiezen einde van een bepaald verhaal hem niet dit bepalen van een kwestie bij een verhaal bevalt leert hij door de lessenserie een draagt bij aan het ontwikkelen van de literai kwestie te maken van open eindes het re competentie leerlingen leren immers om schrijven van een tekst nodigt uit er dieper een bepaald aspect uit een verhaal te pro over na te denken leerlingen leren een verne 1 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 haal zo te lezen dat ze open staan voor het een goed hulpmiddel leerlingen leren ontdekken voor welke kwestie het verhaal kunnen zijn voor leerlin om een bepaald hen stelt gen om argumentatie aspect uit een te kunnen analyseren verhaal te argumentatieve vaardigheden en beoordelen struc problematiseren turen maken zichtbaar naast het werken aan eindtermen voor lite hoe argumentatie in natuur en schrijfvaardigheid is ook het ver elkaar zit in de lessen groten van de argumentatieve vaardigheden serie schrijven leerlingen teksten op basis van leerlingen een doel van deze lessense van een gegeven argumentatiestructuur rie we denken dat argumentatiestructuren zoals in de opdracht in afbeelding 8 opdracht 4 een mogelijke kwestie bij het verhaal een onbekende trekvogel van kader abdolah is is het zo dat wie emoties via een vergelijking kan weergeven literatuur schrijft de volgende argumentatiestructuur is gebouwd rondom deze kwestie met de vergelijking in het verhaal be onbekende trekvogel laat kader abdolah zien dat hi literatuur schrijft de schrijver maakt zonder een vergelijking zet het letterlijk te zeggen aan tot nadenken duidelijk hoe de ik persoon over de betekenis van zich voett het verhaal de ik voelt zich net als de vogel onbekend en eenzaam en zonder familie hu prepareerde hem lk deed er niet

aan mee hi mat alles op hi las verschillende teksten maar er was geen enkele bekende aanwijzing in de boeken geen foto geen naam geen adres geen afbeelding op basis van deze argumentatiestructuur een goed lopende tekst afbeelding 8 4 argumenteren in deze opdracht is de structuur gegeven en mentatiestructuur construeren uiteindelijk schrijven leerlingen de tekst in andere is het doel dat de argumentatiestructuur opdrachten wordt de tekst gegeven en door leerlingen wordt gebruikt als hulpmid moeten leerlingen de bijbehorende argu del bij het schrijven van een eigen recensie maart april 2003 nummer 4 32e jaargang conclusie domein argumentatieve vaardigheden het domein argumentatieve vaardigheden bestaat uit de subdomeinen welke verwachtingen hebben we nu over analyseren van een betoog de effecten die het leren schrijven van beoordelen van een betoog recensies zal hebben bij wijze van slot zul opzetten van een correct en overtuilen we toelichten hoe deze lessen haar ons gend betoog idee kunnen bijdragen aan het behalen van in de lessen worden argumentatiestructuren de eindtermen voor havo en vwo algemeen gebruikt om leerlingen argumentatie te laten vormend onderwijs in nederland analyseren en beoordelen deze structuren maken goed zichtbaar hoe argumentatie in domein schrijfvaardigheid elkaar zit en kunnen ook als hulpmiddel die binnen het domein schrijfvaardigheden bij het zelf schrijven van recensies waarin worden de tekstsoorten uiteenzetting geargumenteed moet worden daarnaast beschouwing en betoog genoemd een moeten leerlingen in elke les hun standpunt recensie past als betoog prima in de eind bepalen in een bepaalde kwestie dat stand termen door aandacht te schenken aan punt moet altijd beargumenteerd worden en tekstopbouw inleiding kern slot de daarbij moet ook rekening gehouden worden belangrijkste inhoudscategorieen vanmaele met mogelijke tegenargumenten 2002 en commentaar geven en krijgen den ken we dat het leren schrijven van recensies de lessen zijn inmiddels uitgeprobeerd door past in goed schrijfvaardigheidsonderwijs een aantal leerlingen en vervolgens bijge steld in januari februari 2003 hebben vijf domein literaire competentie vierde klassen met de lessen gewerkt we van leerlingen wordt verwacht dat ze hun gaan na of en in welke mate de verwachting persoonlijke leeservaring kunnen beschrijven die we hebben ook daadwerkelijk uit ven verdiepen en evalueren met evalueren komen leren leerlingen werkelijk betere tek wordt bedoeld dat leerlingen een eindoorsten te schrijven en is hun literaire deel over een boek kunnen geven competentie verdiept en daarnaast is het kenmerkend voor een recensie is dat er een inderdaad effectief om verschillende leerlin oordeel wordt gegeven en dus is de recen gen expressieven en adaptieven verschil sie weer een goede tekstsoort om te leren lende versies van de lessen aan te bieden beheersen het vormen van een persoonlijk eindoordeel over een kwestie wordt in elk we begonnen dit artikel met het uitspreken van de vijf lessen geoefend daarnaast vergt van de wens een brug te bouwen tussen het steeds zelfstandiger kiezen van een literatuur en schrijfvaardigheidsonderwijs kwestie bij een verhaal een toenemende we hopen dat we u in dit artikel iets hebben mate van literaire competentie de geselec kunnen laten zien over de pijlers waarop teerde verhalen zijn daarnaast opklimmend deze brug rust en het materiaal waar we de in moeilijkheidsgraad qua complexiteit brug mee willen bouwen marleen kieft gert rillaarsdam Instituut voor de

lerarenopleiding wibautstraat 2 4 nl 1091 gm amsterdam marleen ilo uvainl ri-
jlaars ilo uva n1 32e jaargang nummer 4 maart april 2003 noten 1 ckv culturele en
kunstzinnige vorming een verplicht vak voor leerjaar 4 in het voortgezet onderwijs
laten we in dit artikel buiten beschouwing 2 eldorado literatuur zonder grenzen lit-
eraire wereld metropool laagland en dossier lezen 3 in ned werk topniveau en
nieuw nederlands 4 illustratief in dit opzicht zijn twee recensies die verschenen op
30 augustus 2002 over geheel de uwe van connie palmen arjan peters besprak in
de volkskrant de vraag zal het publiek opnieuw vallen voor de auteur die meteen
een vedette was toen ze debuteerde en robert anker van het parool zette als titel
boven zijn recensie schrijft connie palmen literatuur beide vragen zijn goede voor-
beelden van kwesties 5 het schrijfboek is een still en spellingshandboek sa-
mengesteld door journalisten van dagblad trouw waarin onder andere de verschil-
lende journalistieke genres besproken worden bibliografie ackerman j m the
promise of writing to learn written communication 10 3 1993 p 334 370 brandt e
argumentatie in literaire dagbladrecensies een ideaalmodel tijdschrift voor taalbe-
heersing 16 2 1994 p 127 135 de berg j trouw schrijfboek rainbow pocketboeken
amsterdam uitgeverij maarten muntinga 1999 galbraith d self monitoring discov-
ery through writing and individual differences in drafting strategy in g rijlaarsdam
h van den bergh m couzijn eds theories models and methodology in writing re-
search amsterdam university press 1996 p 121 141 maart april 2003 nummer 4
32e jaargang galbraith d writing as a knowledge constituting process in g rijlaars-
dam e esperet series eds d galbraith m torrance vol eds studies in writing vol 4
knowing what to write conceptual processes in text production amsterdam univer-
sity press 1999 p 139 159 grootendorst r crisis in de kritiek argumentatietheorie
en literaire recensies oratie amsterdam university press 1998 hillocks g research
on written composition new directions for teaching urbana iii eric clearinghouse
on reading and communication skills national institute of education 1986 klein rd
reopening inquiry into cognitive processes in writing to learn educational psycholo-
gy review 11 1999 p 203 270 overmaat m schrift en en lezen met tekstschema s ef-
fectief onderwijs in schriftelijke taalvaardigheid in de bovenbouw van het voort-
gezet onderwijs proefschrift universiteit van amsterdam 1996 rijlaarsdam g een
nieuw examen stelvaardigheid nederlands levende talen 451 1990 p 238 244
skeans s reading with pen in hand english journal 89 4 2000 p 69 72 snyder m
public appearances private realities the psychology of self monitoring new york
academic press 1987 van der veer i argumenteren in de literaire recensie levende
talen magazine 89 7 2002 van eemeren f h r grootendorst f snoeck henkemans
handboek argmentatietheorie groningen martinus nijhoff uitgevers 1996 vanmaeel
l leren schrijven van informatieve teksten een ontwerponderzoek bij beginners se-
cundair onderwijs studia paedagogica 32 leuven universitaire pers 2002 32e jaar-
gang nummer 4 maart april 2003